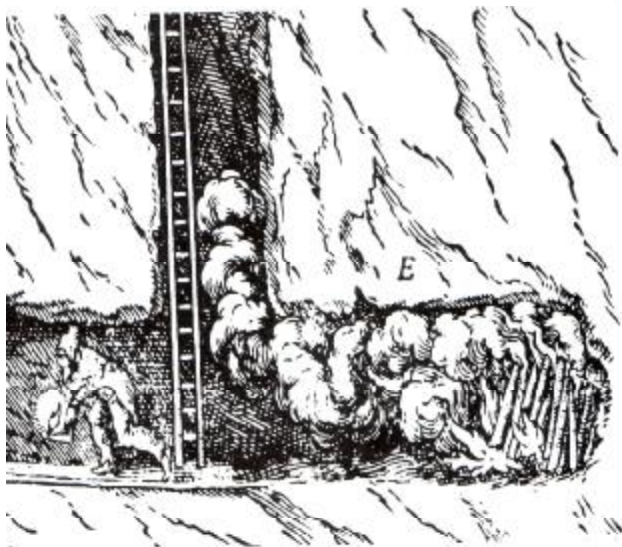
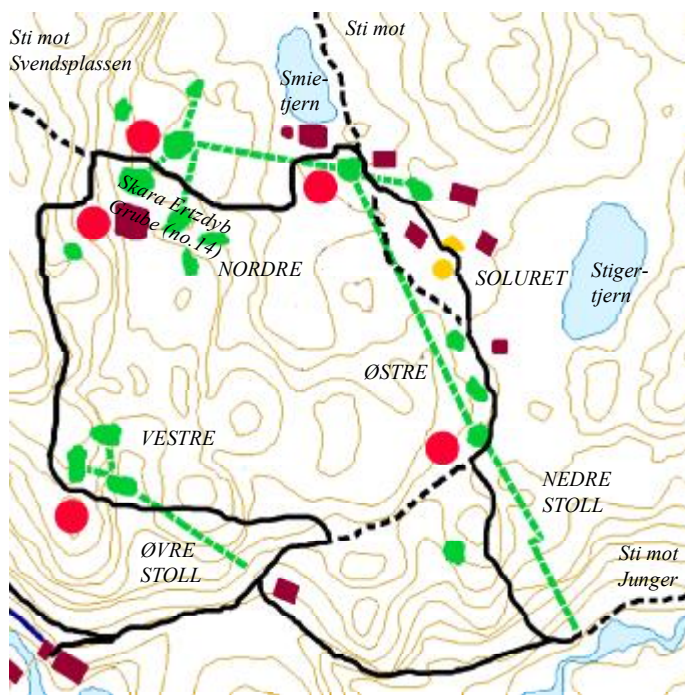

Nedre stoll

Sommeren 1773 satte Oberbergamtet i gang med et ganske vidløftig prosjekt, som viser at en må ha hatt ganske store forhåpninger til skjerpet i Skarraskogen. Det ble nemlig bestemt å drive inn en mer enn 500 meter lang stoll fra Dørja og inn mot gruveområdene i nord og vest. På den måten ville en få drenert ut vannet, som alt på denne tida var et stort problem, og dessuten ville en få anledning til å undersøke nærmere de gangene lenger sør som muligens kunne være sølvførende.

Når en sprengete inn slike horisontale stoller, var det vanlig å bruke fyrsetting. Varmen fikk fjellet til å sprekke opp, slik at hauerne forholdsvis raskt kunne hogge løs steinen. Men selv med denne metoden var det bare mulig å drive stollen inn noen få centimeter hver dag. Når hele stollprosjektet likevel kunne gjennomføres i løpet av fem år, var det fordi en arbeidet på fire steder samtidig. Fra skjerp no.1 ble stollen drevet sørover, og fra skjerp no.8 ble det drevet i begge retninger. Imponerende nok greide en å beregne retningen slik at gangene møttes inne i fjellet, med jevnt fall slik at vannet rant ut.

Fyrsetting og lakterved

Fyrsetting var en metode som ble brukt helt fra starten ved Kongsberg Sølvverk. I begynnelsen ble den også brukt til sprengning av sjakter, men på 1700-tallet ble det bare brukt når en skulle drive inn horisontale stoller, tverrslag og feltorter. Ved Skarregruvene ble fyrsetting brukt både i Øvre Stoll og Nedre Stoll.

Det gikk med store mengder setteved når en drev med fyrsetting. Dette ble også kalt «lakterved», fordi lengden skulle være en lakter, det vil si cirka to meter. Det kunne ta 1-2 uker å sprengte ut 1 meter stoll, og da gikk det i gjennomsnitt med hele 17 kubikkmeter ved. Til hele Nedre Stoll gikk det altså med nesten 10.000 kubikkmeter med trevirke.

Fyrsetting var både vanskelig å farlig arbeid. Veden måtte settes opp mot fjellet på en bestemt måte for at varmen skulle ha mest mulig effekt på fjellet. Den som tente på, måtte søke tilflukt i en sidestoll mens røyken gikk opp gjennom gruvesjakt. Farligst var det hvis bålet ikke tok skikkelig fyr, slik at det oppsto karbobmonoksyd-gass som kvelte arbeiderne. Det kaltes «å dø i stanken».

Forsøk på å gjenoppta driften på 1800-tallet

På siste halvdel ble det gjort flere forsøk på å gjenoppta driften ved Skarragravene, og spesielt de to stollene ble undersøkt. Derfor er sporene etter den gamle fyrsettingen synlig bare enkelte steder. Håpet var at ny teknologi skulle bidra til å finne rike årer som 1700-tallets bergmenn hadde oversett, men resultatet var magert. «The Skara Silver Mining Company Ltd.», med Lord Garvagh i spissen, hadde store planer på 1860-tallet, men ga opp etter kort tid uten å ha funnet mer enn 22 mark sølv. På 1880-tallet drev kompanjongene Kingo og Schartum-Swensen geologiske undersøkelser i området, og i 1890 kom det i gang prøvedrift. Det førte til at Nedre Stoll ble utvidet over en strekning på 278 meter, og dessuten ble det oppført ei ny smie ved stollmunningen. Men heller ikke dette prosjektet førte til at en greide å finne drivverdige forekomster.

I tillegg til disse to periodene med kortvarig prøvedrift, var det flere som mutet området og drev skjerpinger her. I 1911 utførte myntmester Carl Bugge en geologisk undersøkelse på oppdrag fra Kongsberg Sølvverk. Den ga ikke grunnlag for å gjenoppta driften.

Med lommelykt, gummistøvler og hjelp er det mulig å ta seg en tur innover i Nedre stoll. De er imidlertid ikke sikret mot ras, og all ferdsel i stollene skjer på eget ansvar.